

Populacioni izazovi su visoko rangirani na političkim agendama u 21. veku, uključujući i Srbiju. Pronatalitetna politika u najvećoj meri je demografska politika i politika sa najviše nerešenih pitanja. Istovremeno postoje očekivanja vezana za odgovor na demografske probleme kroz mere porodično-pravne zaštite i neophodnost efiksnog sprovođenja populacione politike u „bazi“, lokalnoj zajednici, mestu suočavanja sa realnošću.

„U Republici Srbiji je već dugo evidentan problem demografskog razvoja i stoga je uvođenje mera populacione politike zahtev vremena u kome živimo i neophodna potreba našeg društva,“ - prof. Mirjana Rašević navodi u tekstu pod nazivom “Populaciona politika u Srbiji: stanje i očekivanja”.

Srbija je usvojila više strateških dokumenata, zakona i akcionih planova za sprovođenje progresivnih mera populacione politike (Strategija podsticanja rađanja, Strategija za prevenciju i zaštitu dece od nasilja, Zakon o finansijskoj podršci porodici sa decom/2021, kao i različite subvencije i finansijske podrške roditeljstvu) što je tek prvi korak ka poboljšanju demografske slike. Važno je istaći da postoje resursi (finansijski i sistemski) i multisektorski pristup ali i da je neophodna saradnja među institucijama različitih ekspertiza i nadležnosti, kao i saradnja institucija sa organizacijama civilnog društva kako bi usvojene mere i aktivnosti bile primenjivane i unapređivane u skladu sa potrebama građana.

Republički zavod za statistiku redovno objavljuje podatke koji ukazuju na izuzetno negativan prirodni priraštaj, kao i na brojne socijalne izazove koji negativno doprinose demografskoj slici. (RZS, Popis 2022 <https://popis2022.stat.gov.rs/>) Po istraživanjima sprovedenim među građanima Srbije i dalje je dominantan patrijarhalan i veoma konzervativan pristup porodici i rodnim ulogama u njoj. Kada je reč o seoskim sredinama, retradicionalizacija i negativni uticaji se odražavaju na ozbiljan odliv mladog stanovništva, „odlazak u grad ili inostranstvo“ što, naravno neposredno utiče na odloženo stvaranje porodice i roditeljstvo.

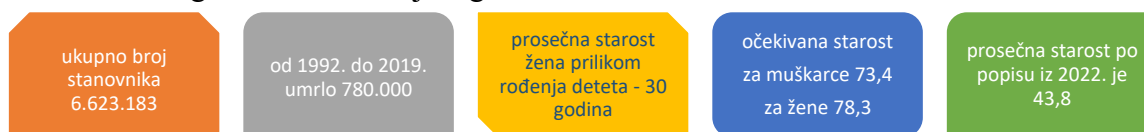
Projekat pod nazivom „ИМАШ ПРАВО – mere porodično pravne zaštite u lokalnoj zajednici“, realizuje se od aprila do decembra 2024. godine, uz podršku Ministarstva za brigu o porodici i demografiju. Pored Čačka projekat se realizuje u Užicu, Požegi i Arilju.

Centar za podsticanje dijaloga i tolerancije iz Čačka (CPDT) u saradnji sa Crvenim krstom – Čačak, u okviru projektnih aktivnosti realizovao je fokus grupe, radionice i panele 19. juna u Užicu, 26. juna u Požegi, 27. juna u Čačku i 23. jula u Arilju.

Podizanja javne svesti o populacionim merama - porodično pravne zaštite, unapređenje saradnje institucija i građana, inovativne metode koje doprinose informisanosti, mobilizaciji i motivaciji stanovništva u ostvarenju populacionih ciljeva, nikad dovoljno. Aktivnosti ovog programa operacionalizuju postojeće mere porodično-pravne zaštite u cilju ublažavanja problema, ali uvode i metode koje tretiraju i druge socijalne izazove kao što su porodično i vršnjačko nasilje, kao što je položaj mladih i žena u lokalnoj zajednici, naročito u ruralnim područjima, kao što je smanjenje broja žena u fertilnom dobu, kao što je maloletnička trudnoća, seksualno obrazovanje mladih kao i podrška deci i porodici u nedovoljno razvijenim suburbanim i ruralnim sredinama. Ovaj projekat

je posvećen odgovoru na fenomen nedovoljnog rađanja, starenja i situaciju u lokalnoj zajednici, tačnije u ove četiri izabrane lokalne zajednice (područje grada Čačka, područje grada Užica, opštine Požega i Arilje).

Ukratko demografska slika Srbije izgleda ovako:

Stanovništvo je prešlo put od mlade populacije do jedne od najstarijih populacija na svetu. Procenjen broj stanovnika u Republici Srbiji u 2023. godini je 6.623.183 (procene su zasnovane na rezultatima Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova 2022. godine i rezultatima godišnje statistike prirodnog kretanja i unutrašnjih migracija stanovništva). Posmatrano po polu, 51,4% čine žene (3 402 267), a 48,6% muškarci (3 220 916), saopštio je Republički zavod za statistiku.

U Čačku, po popisu iz 2022. godine ima 106.876 stanovnika da bi na kraju 2023.godine broj stanovnika spao na 105.115¹. U periodu 2002–2023, udeo lica mlađih od 15 godina je smanjen sa 16,1% na 14,4%, dok je istovremeno udeo starih (65 i više godina) povećan sa 16,6% na 22,3%. Učešće ženskog fertilnog stanovništva (15–49 godina) u ukupnom stanovništvu u istom periodu je smanjeno za 3,1%. Mlađih od 30 godina je 31.215 dok starosno polna struktura ne ide u prilog pozitivnom prirodnom priraštaju. U 2018. godini stopa fertiliteta bila 1,46, što nije bilo dovoljno ni za prostu reprodukciju stanovništva, a sada je 1,67, što je više nego u Srbiji gde je ta stopa 1,65 ali i dalje nedovoljno. Ništa bolje nisu ni zemlje u okruženju. Generalno uzev, u našoj zemlji je fertilna baza danas mnogo niža nego što je bila do 1999. godine, kada je iznosila više od 1,80. Stanovništvo je sve starije, negativan prirodni priraštaj i odlazak mladih su karakteristike koje, nažalost, imaju i grad Čačak i Užice i opštine Arilje i Požega, uostalom kao i cela Srbija. Što se tiče mera one su donate u sve četiri lokalne zajednice i evo primera koje su na snazi u Čačku:

A. Prava na finansijsku podršku podsticaja rađanju dece su:

1. Jednokratna novčana pomoć za novorođeno dete;
2. Regresiranje dela troškova boravka dece u predškolskoj ustanovi na teritoriji grada Čačka čiji je osnivač drugo pravno i fizičko lice;(PRIVATNI VRTIĆI)
3. Novogodišnja čestitka za prvorodeno dete u Novoj godini

B. Poseban podsticaj rađanju trećeg i svakog narednog deteta:

1. Subvencionisanje troškova komunalnih usluga porodici sa troje i više dece
2. Poseban mesečni roditeljski dodatak majci koja rodi trojke

C. Ostali podsticaji

1. Regresiranje troškova boravaka u dečijem vrtiću koji je u mreži dečijih vrtića na teritoriji grada, čiji je osnivač grad Čačak
2. Subvencionisanje troškova komunalnih usluga porodici sa detetom sa smetnjama u razvoju
3. Regresiranje troškova letovanja dece i učenika uključenog u sistem predškolskog i osnovnog obrazovanja u odmaralištu „Ovčar“ u Ulcinju do završenog četvrtog razreda osnovne škole
3. Regresiranje troškova ishrane u školskoj kuhinji učenika osnovne škole
4. Regresiranje troškova prevoza učenika srednje škole
5. Potpuno regresiranje troškova prevoza u gradskom i prigradskom saobraćaju
6. Studentsku stipendiju koja se isplaćuje u 10 jednakih mesečnih rata u školskoj godini,
7. Jednokratne nagrade za studente prve godine studija i učenike osnovnih i srednjih škola,

¹ Za godinu i po dana (2022-2024) Čačak je ostao bez 1.700 stanovnika; a od 2011. godine do danas izgubio 10.000 stanovnika.

8. Troškove školovanja u školama za talente (smeštaj u učeničkim domovima i finansiranje izdvojenog odeljenja Baletske škole
9. Nagradna ekskurzija za vukovce srednjih škola
10. Podsticajna sredstva za vantelesnu oplodnju
11. Pomoć u nabavi školskog pribora, knjiga, higijenskih i Novogodišnjih paketića,
12. Lični pratioci za lica koja su u sistemu obrazovanja itd.

Analiza podataka i stanja ukazuje na činjenicu da rešavanje demografskog problema nije ni brz ni jednostavan proces, da je potrebno motivisati i uključiti i građane, pre svih roditelje i pedagoge, decu i mlade, kao i institucije radi razvoja populacione kulture i unapređenja mera porodično pravne zaštite i podrške porodici. Sve mere, materijalne i strukturne, imaju za cilj poboljšanje demografske slike Srbije i treba ih konstantno pratiti, menjati i unapređivati kako bi ostvarile očekivane rezultate. A da bi se to desilo svi su se saglasili sa nekoliko zaključaka, i to da se:

- poboljša komunikacija i pronađu načini informisanja građana da znaju na šta sve imaju pravo;
- usvoji i počne sa primenom Akcioni plan za populacionu politiku Grada Čačka za period od 2024. do 2027.
- izgrade vrtići na seoskim područjima gde ima potreba, a evidentno ih ima.
- usklade roditeljstvo i zadovoljenje različitih interesovanja, a pogotovo usklade roditeljstvo i profesionalno angažovanje (posebno kod ranjivih grupa)
- dizajniraju posebne mere za jednoroditeljske porodice
- snizi psihološka cena roditeljstva, a poveća podrška za roditeljstvo
- poboljša briga o reproduktivnom zdravlju
- poveća podrška za rešavanje neplodnosti (pre svega finansijska, ali i svaka druga)
- realizuje permanentna populaciona edukacija
- pojedine mere lokalne zajednice realizuju preko udruženja civilnog društva (Arilje).